

פניני הדרך היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרך היומי

שבת דף מד-ג | פרשת תזריע - מצורע | גליון מס' 16

דף מד.

רבי שמעון אומר: כל הנרות מטלטלין, חוץ מן הנר הדולק בשבת - ופרש"י: חוץ מן הנר הדולק בשבת - בעוד שהוא דולק אסור, שמא יכבה הנר. וכתב המהרש"א דכך מפרש רש"י לפי ההוה אמינא של הגמרא לקמן מו: אך למסקנא אמרינן שלרבי שמעון אין חוששים לכיבוי, שהרי אינו מתכוון לכבות, ולדברי רבי שמעון דבר שאין מתכוון מותר לכתחילה. אלא טעם האיסור הוא היות ובשעה שהנר דולק הרי הוא בסיס לשלהבת, שהיא מוקצה, ואסור לטלטלו מדין בסיס למוקצה.

ויל"ע דמדוע השלהבת היא מוקצה, והרי משתמשים בה לאורה, וזהו שימושה! והחזון איש [מא טז] כתב שהיות ואין נוהגים לטלטל את הנר בשבת שמא יכבה, הרי היא מוקצה, על אף שמשתמש בה לאורה. כי כל דבר שאין עשויים לטלטלו הרי הוא מוקצה לטלטול. ובסימן מג יז כתב עוד דקביעות מקום של חפץ אוסרת אותו בטלטול. אך הוכיח החזון איש מדברי רבי עקיבא איגר שלא סבר כמוהו. ולדעתו של רבי עקיבא איגר כתב החזון איש דצריך לומר שהשלהבת היא מוקצה מדין נולד, שבכל רגע ורגע היא מתחדשת.

דף מד:

מוכני שלה בזמן שהיא נשמטת אין חיבור לה וכו' ואין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות - וכתבו התוס' ד"ה אין גוררין, מפרש ר"י דכשהיא נשמטת היא כלי בפני עצמה, אבל כשאינה נשמטת מותר לגוררה אף על פי שיש עליה מעות. דכיון שאינם על גבי השידה שהיא עיקר כלי שרי עכ"ד. וכתב המג"א (סי' ש"י סק"ז), דבזמן שהיא נשמטת הוי המוכני כלי בפני עצמה ואין גוררין השידה בזמן שיש מעות על המוכני, ומזה למד דהכי נמי בכיס

מלא מעות שקשור בבגד אסור לטלטל הבגד כיון דהכיס הוא כלי בפני עצמו, והוא הדין כשיש מעות בתיבה בתוך השולחן אסור לטלטל השולחן, ובאינה נשמטת מותר לטלטל השידה [אבל לא את המוכני]. והוא הדין בכיס תפור בבגד הבגד מותר בטלטול אבל לא הכיס דנעשה בסיס עכ"ד. ובס' משנה אחרונה (כלים פ"ח מ"ב), השיג על המג"א וכתב דאף בנשמטת אין איסור לגרור אלא את המוכני, אבל השידה מותרת בטלטול, שהיא לא נעשה בסיס, דכלי בפני עצמה היא, ובאינה נשמטת מותר לטלטל אפילו את המוכני. ועיין בשו"ת להורות נתן (חלק יג סימן יב) שהאריך בכ"ז וכתב שם דיש לעיין במה שמסיק המשנה אחרונה שם להקל, דהא חזינן להרא"ש ורבינו אפרים שהחמירו בזה ולא התיירו אלא כשיש בשידה דברים המותרים בטלטול. ע"ש.

דף מה.

מניחין נר על גבי דקל בשבת ואין מניחין נר על גבי דקל ביום טוב - כתב בס' חשוקי חמד: נאמר במסכת שבת דף מ"ה. מניחין נר על גבי דקל בשבת ואין מניחין נר על גבי דקל ביום טוב. האם מותר לאכול כליל יום טוב בחצר שמתוח חוט חשמל על גבי דקלים, ונורות חשמל מאירות את החצר?

תשובה. לשון הגמרא והשו"ע (סימן תקיד ס"ו) הוא "ואין מניחין נר על גבי דקל ביום טוב", משמע שההנחה אסורה, ולא האכילה לאורו, (ורש"י פירש מניחין נר מבעוד יום ע"ג דקל וידלק שם בשבת... ואין מניחין ביום טוב... משמע שדוקא מבעוד יום אסור אבל לא כשהונח בימות החול ולא בערב יום טוב, והם נמצאים שם באופן קבוע ולא מורידים אותם בגמר השימוש, וצ"ע). אך יתכן שגם האכילה לאור נרות אלו אסורה.

כתב החתם סופר (שבת דף קמ:): 'מה שנראה לי שנולד לך זה מנהג לחדש חידושים יותר מדאי ... אכן ע"י החידושים בכל דף ועמוד עי"ז זוכר הכל ומילתא דתמיה מידכר דכירא, והנסיון מעיד לנו ע"ז ויודע אני בעצמי.'

שלא מצינו בדברי החכמים חילוק כזה ואין לנו לעשות חילק מעצמנו ואוסר גם באופן שיש לו עופות מיוחדים בבית למטרה זו.

דף מו.

ואין גוררין אותה בשבת בזמן שיש עליה מעות. הא אין עליה מעות שריא- נשאל הגר"י זילברשטיין בס' חשוקי חמד באחות בבית חולים שמתפקידה להחליף סדינים יום יום, וגם בשבת. והנה היא מוצאת על אחת המטות ארנק עם כסף. האם המטה והסדין נהפכו להיות בסיס לדבר האסור, ואסור להחליף את הסדין גם כשהחולה הוריד את הארנק וכמבואר במסכת שבת דף מו ע"א שאם היו מעות על המטה בין השמשות נהפכה להיות בסיס לדבר האסור?

תשובה. כתב הרמ"א (סימן שט סעיף ד): 'אם אדם הניח דבר מוקצה על של חברו לא אמרינן שנעשה בסיס לדבר האסור, דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ומאחר והבית חולים ממשלתי ושייך לציבור כולו אין החולה אוסר את המטה והסדין. וכעין זה נסתפקו פעם באולם שנערך שם סעודת חתן וכלה, ואחת המוזמנות הדליקה נרות שבת על כסא, ולאחר גמר הסעודה כשכבו כבר הנרות סילקו המלצרים הנכרים את הפמוטים מעל גבי הכסא ונתערבב בין שאר הכסאות ולא ידוע מיהו. והרי דבר שיש לו מתירים לא בטל, ולא ידעו אם מותר לטלטל את הכסאות ולשבת עליהם. ונראה דיש להקל מאחר ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ואין רשות לאורחת לאסור את הכסא השייך לכלל האורחים ולבעלי האולם.

דף מח.

רבה ורבי זירא איקלעו לבי ריש גלותא, חזייה להווא עבדא דאנח כוזא דמיא אפומא דקומקומא, נזהיה [גער בן] רבה. אמר ליה רבי זירא: מאי שנא ממיחם על גבי מיחם? אמר ליה: התם - אוקומי קא מוקים, הכא - אולודי קא מוליד. הדר חזייה דפרס דסתודר אפומיה דכובא, ואנח נטלא עילויה, נזהיה רבה. אמר ליה רבי זירא: אמאי? אמר ליה: השתא חזיית. לסוף חזייה דקא מעצר ליה. אמר ליה: מאי שנא מפרונקא? - אמר ליה: התם - לא קפידי עילויה, הכא - קפידי עילויה- והנה עלה בדעתי להקשות על העובדא השניה דכיון שידע רבה שעתיד אותו עבד לסחוט את הסודר, וכמו שקרה לבסוף באמת, א"כ היה לו למונעו לגמרי, ולמה הניחנו במעשהו בכדי להוכיח לר"ז שצדק בגערותו.

ויעוין רמב"ם (פרק ד מהלכות יום טוב ה"ה) שכתב ואסור להניח את הנר על גבי הדקל ביום טוב, שמא יבא להשתמש במחובר ביום טוב, עכ"ל. לפי פירושו רק ביום טוב אסור ולא לפני יום טוב, ולפי זה בענינו מותר כי הניח לפני היו"ט. אלא שעצם דברי הרמב"ם צ"ב דפשיטא דאסור להניח נר ע"ג הדקל ביום טוב דהיא עצמה נחשבת לשימוש במחובר לקרקע, ולמה לי שמא יבא להשתמש? והמעשה רקח כתב שמצא גירסא אחרת, דאסור להניח הנר ע"ג הדקל מערב יום טוב, וכתב שהיא הנוסחא האמיתית יעו"ש, ולפי דבריו יתכן שבנידוננו אסור לאכול לאור הנורות, שמא יבוא להשתמש במחובר ביום טוב.

דף מה:

הכא במאי עסקינן דאית בי' אפרוח מת וכו' - ובתוס' (ד"ה הכא וכו') כתבו בשם הר' יוסף דלא נקט אפרוח חי, משום דחי חזי לשחק בו תינוק כשבוכה, וע"ש בתוס' מה שדחה את דבריו ע"ש.

והנה בשו"ע (סי' ש"ח סעיף ל"ט) איתא: אסור לטלטל בהמה חיה ועוף וכו'. - והרעק"א בהגהות מציין: אפילו לשחק בו תינוק כשבוכה אסור, וציין הגרע"א כמקור את דברי התוס' הנ"ל כאן ע"ש. והנה מלשונו נראה, דהמדובר סתם באדם שיש לו עופות אז אסור לטלטלם אפילו שיכול לשחק בו תינוק, וכן מוכח מהתוס' הנ"ל שהביא הרעק"א כמקור לדבריו, וכן נראה לשון שו"ע הרב (סי' ש"ח בסעיף ע"ח) שכתב וז"ל: אסור לטלטל בהמה וחיה או עוף מפני שאינם ראויים בשבת כשהם חיים ואפילו עוף שראוי לצחק בו תינוק עכ"ל. מלשונו נראה, שהמדובר בסתם עוף שראוי לזה אעפ"כ אסור, ולכאורה משמע דבאם יהיה לאדם עוף או חיה שיחדה ממש עבור זה כדי לשחק בו תינוק לשעשע בו, וודאי יהיה מותר, כי הוא דבר המיוחד לכך ותשמישו בחול כמו בשבת.

וכך נראה שהבין הגאון ר' שלמה זלמן אויערבך בספרו ז"ל וכמו שהביא בספר שמירת שבת כהלכתה (פט"ז סוף הערב פ"ח) וז"ל: אך העיר לי הגרש"ז אויערבך (שליט"א) ז"ל, דאף דאפרוח חי חשיב מוקצה אף על גב דחזי לשחק בו תינוק, כמ"ש התוס' שבת מ"ה ב' ד"ה הכא, מ"מ בכה"ג שהוא עומד ומיוחד לשימוש כזה שצריכים לטלטלו, מסתבר דלא חשיב כלל מוקצה עכ"ל. והיינו כהנ"ל.

אמנם יש שכתבו להעיר בענין זה ממש"כ בשו"ת מהר"ח אור זרוע (סי' פ"א - פ"ב) ששואל על נדון זה, בבני אדם שיש להם בכלובן מיוחד עוף לשחק בו תינוק והוא רוצה להתיר, והרא"ש שם משיב לו

ומצאתי במלא הרועים שתי דשמה אותו העבד היה נכרי ומה שגער בו רבה היה בכדי שלא יתרגלו בני הבית ויעשו גם המה כן.

ובשפת אמת כתב: 'לא מסתבר לומר שהניח העבד לסחוט דהו"ל להזהירו מתחלה קודם שיסחוט וצ"ל דחזי דרצה לסחוט ודקא מעצר לי' לאו דוקא, אי נמי י"ל שעייב הסודר עד מוצאי שבת ובלילה עצרי'.

דף מח:

בכנפי יונה - כתבו הפוסקים דכנפים יונה לאו דוקא, אלא ה"ה כל הכנפים של העופות. והא דנקט כנפי יונה, כתב הגר"א בביאורו על המשניות משום דיונה היתה מצויה להם. אבל ברש"ש כתב דלהכי נקט כנפי יונה, "דסתם כנפים כולל גם הנוצות הרכות (פו"ך בלשון אשכנז), ובאמת היא מוספת הבל, ואסור להטמין בה, ולכן אמר כנפי יונה, להורות דוקא דומיא דיונה שאין לה את הנוצה הרכה, וזה דלא כמשמעות הרמ"א (רנ"ז ס"ג)." עיין שם.

א"ר ינאי - תפילין צריכים גוף נקי וכו' - בתוס' ר"ה (י"ז ע"א) ד"ה קרקפתא וכו' הביאו בשם ר"ת שגוף נקי כולל נקיות הגוף כפשוטו מבחוץ, ונוסף ע"ז לשמור גופו בטהרה וקדושה, לכן מי שירא ודאג כל שעה שמא לא יוכל להזהר לשמרה כדבעי אינו בכלל קרקפתא דלא מנח תפילין, וע"ע בעטרת זקנים (סי' כ"ה) שמביא מסמ"ג (עשה ג') שהיו נמצאים בימיו אלפים ורבות בספרד ובשאר ארצות שלא היו מניחים תפילין מפני שחששו שאין להן גוף נקי, ועיין בספר מאורות ברכות (י"ד ע"ב) מביא מרבותינו שבירושלמי שם (ה"ב) שהיה בהם שלא הניחו תפילין כל יום אלא לימים ידועים בשנה מרוב השמירה והזהירות שצריך בהם, ומה שפירשו בגמ' שלא יפיח בהן, רבותא קאמר דאפילו מדברים שהן טבע העולם וצרכי האדם יזהר בהן, כש"כ שלא יהיו עבירות בידו והרהורי עבירה ואיסור, והפרישה והנקיות מהם הוא הנקיות הגדול והעיקרי, ועיי"ש מה שהאריך בזה.

ובאמת שהנה כי כן מצינו ברא"ש (פ"ג דברכות סי' ל"א) שמביא מהירושלמי, דר' יוחנן לא היה מנח תפילין אלא מפסחא לפסחא. והוה חזיק רישיא מפסחא ועד עצרת, וביאר הרא"ש ע"ז וז"ל: ופי', ר' יוחנן היה חושש בראשו מקרירות, לכך לא היה רשאי להניח תפילין אלא פעם אחת בשנה, ועל אותו פעם בלבד היה צריך לחגור ראשו ולעטפו מפסח ועד עצרת עכ"ל הרא"ש. וכן כתב עוד הרא"ש בהל' תפילין (סי' י"ט). והיינו שהניח ר"י תפילין פעם א' בשנה - בפסח וצ"ב שהניח תפילין בפסח - ביום

טוב או בחוה"מ. אך בלקט יושר (ח"א עמ' 85) אי כהנ"ל ומבואר שם דר"י הניח תפילין פעם א' בשנה 'בערב פסח' ע"כ, ואתי שפיר. [אלא שבירושלמי לפנינו (פ"ב דברכות הלכה ג) אי דברים אחרים לגמרי בשם ר' יוחנן. וז"ל: ר' יוחנן, בסיתווא דהוה חזיק רישיא הוה לביש תרויהון, ברם בקייטא דלא הוה חזיק רישיא, לא היה לביש אלא דאדרעא ע"כ. וכן הביא בריטב"א פסחים (ב א) ובספר האשכול (ח"ב עמ' 90) ובעיטור (סוף הל' תפילין) בשם הירושלמי ע"ש. וכן הביא בב"י (או"ח סי' כ"ז) בשם תשו' הרשב"א, וע"ע במאירי מגילה (כ"ד ב) ובספר התרומה (סוף הל' תפילין) ע"ש היטב. וא"כ לכאורה יוצא דהיה איזה שינוי לא ברור בגירסת הירושלמי שהיתה לפני הרא"ש הנ"ל בברכות ובהל' תפילין ובלקט יושר וצ"ב].

דף מט:

מה יונה כנפיה מגינות עליה - ופרש"י: כנפיה מגינות עליה - מן הצנה, ומכל עוף ואדם הבא עליה היא נלחמת ומכה בראש גפיה, מה שאין כן בשאר עופות.

ובתוספות מובא בשם המדרש, שנבדלת היונה משאר עופות בכך שכל העופות כשהם יגיעים ממעופם הם נחים על גבי סלע. אבל יונה כשהיא יגיעה, הרי היא פורחת בכנף אחת ונחה בכנף השנית. ופירש בנו של רבינו בחיי [הובא בחתם סופר], דרש"י ותוספות לשיטתייהו. דאיתא לקמן [קל א] "כל מצוה שלא מסרו ישראל עצמם עליה למיתה בשעת גזרת מלכות עדיין היא מרופה בידם", וכגון תפילין. ומייתי לה ממעשה זה של אלישע בעל כנפיים. ופירש רש"י שם דאף דאלישע מסר עצמו, אבל כל ישראל לא מסרו עצמם. לכך פירש כאן דכמו יונה שכנפיה מצילות עליה, כן הגנו התפילין על אלישע. שהרי מסר עצמו כראוי. אבל תוספות שם כתבו דאף אלישע לא מסר עצמו כראוי. שהרי הורידם כשבא הקסדור. ומה שנעשה לו נס היה משום מצוה אחרת שהיתה בידו. לכך פירשו הכא, כמו יונה שנחה בכנף אחת ופורחת בשניה, כן ישראל. שאף שמניחים מצוה אחת, מצוה אחרת מגינה עליהם.

דף מט:

בעי רב יוסף - ויבוא הביתה לעשות מלאכתו וכו' - הנה בתרגום יונתן (במדבר טו, לב) איתא דהמקושש היה מבית יוסף ע"כ. ואמר בזה הג"ר מאיר אריק צ"ל דבר נפלא, דהנה התרגום כתב עוד שהמקושש היה לשם שמים, ובגמ' (שבת מ"ט ב) אי': ל"ט מלאכות כנגד מי, ולחד מ"ד הוא כנגד ל"ט

שכתבו, דאי מתבייש לילך בין בני אדם שרי להוריד גלדי צואה והמכה דאין לך צער גדול מזה. וכתב שם המנחת יצחק דהנוטים לאיסור סוברים דיש לחלק, דהורדת גלדי צואה וגלדי מכה זה רק דרבנן ולכך שרי היכא דמתבייש, משא"כ בצביעת השערות דהוה דאורייתא לכמה פוסקים.

רוחץ אדם פניו ידיו ורגליו בכל יום בשביל קונו, משום שנאמר כל פעל ה' למענהו. ופרש"י: בשביל קונוהו - לכבוד קונוהו, דכתיב (בראשית ט) כי בצלם אלהים עשה וגו', ועוד: דהרואה בריות נאות אומר ברוך שככה לו בעולמו- וכתב המהר"ץ חיות שכן הוא (ברכות נ"ח ע"ב) הרואה בריות טובות אומר ברוך שככה לו בעולמו. ולולי פירש"י כאן היה נראה לדעתי פ"י אחר בדברי הש"ס רוחץ אדם פניו ורגליו בשביל קונוהו. היינו כמו שדורש בר קפרא (ברכות ס"ג ע"א) בכל דרכיך דעהו זו פרשה קטנה שכל גופי תורה תלויים בה. וכן הוא ברמב"ם שיכוין האדם כל עשיותיו לשם שמים. שאוכל בשביל שיהיה גופו שלם. וישן כדי שתנוח דעתו עליו. וינוח גופו כדי שלא יחלה נמצא עובד את ה' תמיד ע"ש ספ"ג מהל' דעות. וכן כוונת הגמ' כאן. שאם רחץ פניו ידיו ורגליו בכל יום בשביל קונו. למען ישמור עצמו מן ריבוי הזוהמא. ועי"ז ישמור גופו מחלאים ויכול להיות עובד ה' במעמד הבריאות אזי רשות ומצוה הוא לו.

תוס' ד"ה במאי וכו' כתבו, דשערות הראש נושרות יותר מהר משערות שאר הגוף באדם ע"ש- וכתב בספר אוצר יד החיים (ע' רלו) דיש לבאר זאת עפ"י מה שכתב האבן עזרא (פ' מצורע) שלכן נתלבן שערות הראש קודם, כיון שעם הראש עובדין בו יותר משאר איברים ומתייבשת הליחה קודם ומתלבן וימרט השערות קודם ע"כ.

>>><<<

פעמים שנזכר מלאכה בתורה, ומסתפקת הגמ' אם מש"כ (בראשית ל"ט, י"א): ויבוא הביתה לעשות מלאכתו שכתוב ביוסף אי הוי מן המנין או לא, ומבואר דלמ"ד דלעשות צרכיו נכנס, לא נחשב במנין ל"ט, ויליף מן הכתוב (שמות ל"ו, ז): והמלאכה היתה דים, ולמ"ד דמש"כ ביוסף ר"ל מלאכתו ממש לא יליף מהפסוק והמלאכה היתה דים ע"ש. ואי מחשיבים את הפסוק והמלאכה היתה דים, מוכח דג"כ אין צריכה לגופה נחשבת מלאכה, שהרי היתה דים ומ"מ כתיב בה מלאכה, ולפי"ז א"ש, דהמקושש היה מבני יוסף, וע"כ ס"ל דמש"כ אצל יוסף ויבוא הביתה - ר"ל מלאכתו ממש, וא"כ והמלאכה היתה דים לא נחשבת, וא"כ שפיר י"ל דמלאכה שא"צ לגופה פטור עליה בשבת וזה סבר המקושש ודו"ק.

דף נ:

מגור אדם גלדי צואה וגלדי מכה וכו' אם בשביל ליפות אסור- וברש"י (ד"ה משום) פירש דאסור משום לא ילבש גבר שמלת אשה (דברים כ"ב), ומהאי טעמא נפסק בשו"ע יור"ד (סימן קפ"ב) דאסור לאיש ללקט אפילו שער אחד לבן מתוך השחורות משום לא ילבש גבר, וכן אסור לאיש לצבוע שערות לבנות שיהיו שחורות אפילו שיערה אחת עכ"ל.

ובמנחת יצחק (ח"ו סימן פ"א) מביא נידון הפוסקים במעשה שהיה ברב אחד שנתלבן חצי זקנו ופאה אחת וחצי הראש, וחצי השני של הראש ופאה הב' וחצי הזקן הב' נשארו שחור והיה לבוץ בעיני רבים, ונשאלה השאלה לכל גדולי הדור אם יש לו היתר לצבוע השערות הלבנות לשחור, ומביא רשימה ארוכה של הפוסקים הנוטים לאיסור.

ובתוך המתירים היה המנחת פיתים [ביור"ד שם] שכתב להתיר מדברי התוס' כאן בד"ה בשביל

הודעה חשובה ודחופה

לאחר שזיכנו ה' להקים את הכולל הייחודי 'בית מדרש גבוה לכהנים' - והוא כולל ערב וכולל יום שישי לכהנים להכניס לעבודת בית מקדשנו שיכנה במהרה בימינו כרצון אדיר חפצו של מרן הח"ח זיע"א, כעת שאיפתנו להקים 'כולל יום שלם' לכהנים, כל מי שיוכל לסייע בדבר גדול ונשגב זה למען בית ה' אלוקינו הן בעצה ותושיה והן בממון שכרו רב למאוד - פנו כעת למס' הטל: 0504166339 או במייל k0504166339@gmail.com

גליון זה יוצא לאור ע"י 'שיעור הדף היומי' בביהמ"ד אהל תורה רח' הרב יוסף קארו 4 ביתר.

מידי ערב נמסר שיעור בצורה רהוטה ובהירה בשעה 7.00 בערב - שמעו ותחי נפשכם.

כמו"כ מתקיים שיעור 'למשכמי קום' לאחר הנה"ח בביהכנ"ס 'תורת משה מציון' רח' החוזה פינת דרכי איש,

'למאחרי שבת' בביהמ"ד אהל יששכר רח' המגיד ממעזריטש 144 בשעה 10.35 בערב

ניתן לקבל גליון זה ע"י בקשה למייל: K0504166339@gmail.com

וכן את הקובץ 'שאלות הלומדים' משא ומתן ייחודי עמ"ס ברכות שנערך משאלותיהם של משתתפי השיעור.

בכתובת זו ניתן לקבל גם הגליון: 'בית מדרש גבוה לכהנים' ללימוד הלכות עבודת ביהמ"ק.

לתרומות עבור 'בית מדרש גבוה לכהנים' המכין את הכהנים לעבודתם פנו לטל 0504166339 או דרך מכשירי נדרים.